

Átláthatóbb önkormányzatok? Számonkértük az ígéreteket

A 2019-es önkormányzati választások előtt az Atlatszó, a K-Monitor és a Transparency International Magyarország Ez a Minimum! néven átláthatósági programot hirdetett meg, amely [hat témában foglalta össze](#) a helyi döntéshozatal átláthatóságának alapkövetelményeit. A kampányban a program mellett elköteleződő jelöltek azt ígérték: megválasztásuk esetén a ciklus végéig megvalósítják a programot saját településükön. Az önkormányzati ciklus feléhez érkezve a kezdeményezők átvizsgálták, mi teljesült ebből a gyakorlatban: elérhetőek-e az önkormányzat legfontosabb dokumentumai (jegyzőkönyvek, szerződések, közbeszerzési adatok, költségvetések, vagyonynyilatkozatok stb.) a helyi honlapokon kereshető, feldolgozható formában?

A választások után több önkormányzat napirendjére tűzte az átláthatóság ügyét. Néhány helyen az új SZMSZ-ben tűntek fel a minimumprogram (a hatályos törvényi szabályozásnál részletesebb) szempontjai. Máshol, mint az egyhangúlag megszavazott [budapesti döntésnél](#) az önkormányzatok határozatban köteleződtek el a nyitottság mellett, és lefektették a szabályozási feladatok ütemtervét. A szabályozás folyamatát a kezdeményezők kiindulási alapként szolgáló [mintarendellel](#) is segítették.

A koronavírus-járvány önkormányzati "rendkívüli állapota" idején a téma háttérbe szorult, hiszen ekkor a polgármesterek gyakorolták a testületek jogköreit. A csökkentett módú működés mellett a csatlakozók [visszajelzései alapján](#) leginkább a hivatali apparátus ellenállása, a dedikált felelős hiánya és az informatikai rendszerek elavultsága okoztak nehézségeket a vállalások teljesítése során. Emellett több helyen politikai konfliktusokat generált a vagyonynyilatkozatok nyilvánossága, vagy a politikai hitbizománynak számító helyi cégek átláthatóbbá tétele is. Máshol a hatalomra kerülő koalíciók belső feszültségeinek áldozatává vált az átláthatóság ügye.

Annak érdekében, hogy jobban megismerjük, teljesülnek-e az Ez a Minimum! vállalásai, tavaly ősszel egy több mint 40 szempontból álló [audit szempontrendszer](#)t dolgoztunk ki a minimumprogram alapján. Az értékelés fókuszába itt már nem az elköteleződés módja és a szabályozás folyamata, hanem az adatok tényleges hozzáférhetősége került. A szempontrendszer használva először 17 olyan önkormányzatot értékeltünk, ahol képviselő-testületi döntés született az Ez a Minimum! program megvalósítására, vagy ahol a testületben jelentős számban (három vagy annál többen) foglalnak helyet az Ez a Minimum!-hoz csatlakozó képviselők. Ennek eredményét első körben csak a vizsgált önkormányzatokkal osztottuk meg, akiknek felhívtuk a figyelmüket arra, hogy idén tavasszal már nyilvános felmérésre kerül sor. A módszer több önkormányzat esetében is működött, ezek az elmúlt fél évben jelentősen javítottak a közzétételi gyakorlatukon.

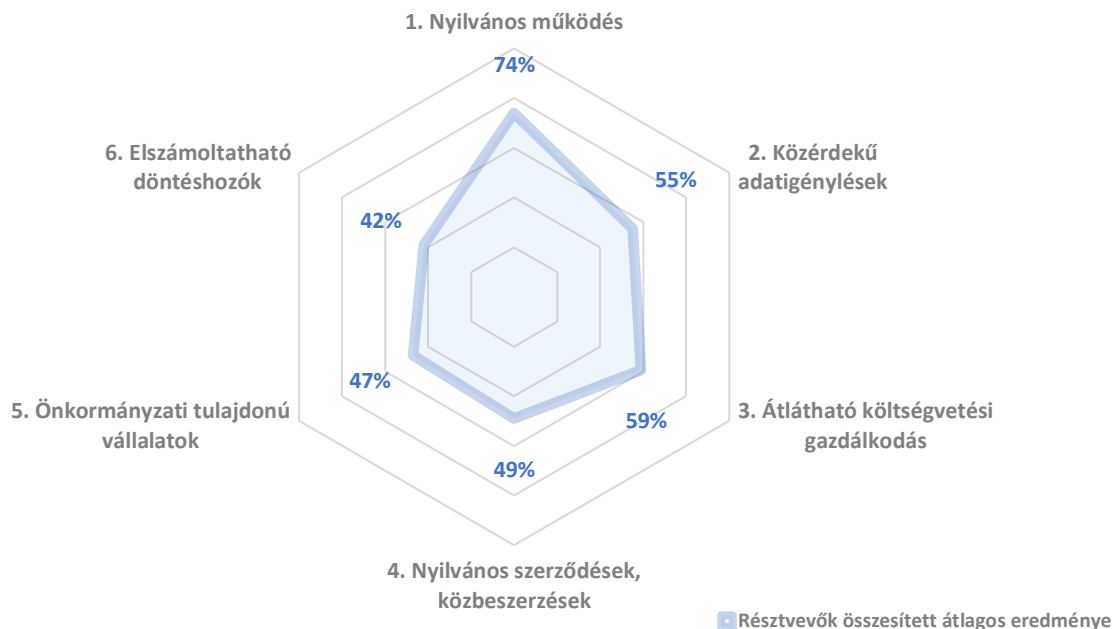
Idén március és április hónapokban [egységes szempontrendszer alapján](#) az Ez a Minimum! programot kezdeményező három civil szervezet 30 nagyváros és fővárosi kerület közzétételi gyakorlatát értékelték. A vizsgált önkormányzatok között egyaránt voltak ellenzéki és kormánypárti vezetésűek, és az Ez a Minimum! programot vállaló települések mellett olyan városokat is ellenőriztünk, amelyek nem írták alá a programot. Fontos látni, hogy bár a vizsgált városokban lakik Magyarország polgárainak a harmada, ez a 30 település a több mint 3150 magyar helyhatóságnak számszerűen kevesebb, mint 1 százalékát alkotja. Tőlük, azaz a

legnagyobb, legtöbb erőforrással gazdálkodó önkormányzatoktól várható el leginkább, hogy példát mutassanak az átláthatóság területén, megfeleljenek a törvényi elvárásoknak és azon felül is teljesítsék a nyitottság 21. században elvárható minimumát.

A felmérés során azt vizsgáltuk, hogy elérhetőek-e a vizsgálat időpontjában az Ez a Minimum! programban szereplő adatkörök („adattartalom”), illetve ezeket kereshető, géppel olvasható, közérthető formában teszik-e közzé („közzététel módja”). Ehhez részletes, 42 szempontból álló, nyilvános [szempontrendszer](#)t használtunk. Az értékelést módszertani útmutatás segíti, ezt alapul véve egy képviselő vagy hivatali dolgozó is ellenőrizheti, hogy a települése honlapja milyen mértékben felel meg az Ez a Minimum! elvárásainak.¹

Az egyes szempontoknál megszerezhető maximális pontszám a szempont fontosságát mutatja: 4 pont járt a törvény által előírt és kiemelkedően fontos adatkörökért, 2 pont a komplexebb, gyakorlati fontossággal bíró adatközzétételekért és 1 pont volt adható azoknál az adatoknál, amelyeket a közzétételre vonatkozó törvényi szabályokon felül ír elő az Ez a Minimum! program. A szempontok hat témakörbe sorolhatóak, ezek közül a döntéshozatal átláthatóságára vonatkozó „Nyilvános Működés” a legnagyobb súlyú. Összesen 80 pontot lehetett szerezni. A felmérés megállapításait és ajánlásait tartalmazó összefoglaló jelentést és a részletes értékelést a [nyilvánosságra hozatalt](#) megelőzően megküldtük az érintetteknek.

Ábra: A felmérésben szereplő önkormányzatok átlagos eredménye a vizsgált hat témakörben elérhető összpontszám százalékában kifejezve

¹ Ez a szempontrendszer ugyanakkor csak nagyvárosi-kerületi szinten fogható fel minimumprogramként, kisvárosi-községi szinten több szempont nem releváns, vagy nem megkövetelhető. Tapasztalataink szerint a legtöbb magyar településen alapvető hiányosságok vannak még a törvényi közzétételi kötelezettségek teljesítését illetően is.

A vizsgált települések jól teljesítettek a döntéshozó testületeik (képviselő-testület, bizottságok) működésének átláthatósága terén, és általában elérhetőek voltak költségvetési gazdálkodásuk főbb adatai. Bár szerencsére egyre elterjedtebb, hogy a helyi döntéshozók vagyonyilatkozatai a honlapon is elérhetőek, ez nem törvényi előírás, így ott, ahol nem csatlakoztak az Ez a Minimum! programhoz és nem tettek erre vonatkozó extra vállalást, a dokumentumok általában továbbra is csak körülményes adatigényléssel ismerhetők meg. Ezzel szemben az önkormányzati tulajdonú vállalatok átláthatósága terén egyaránt súlyos hiányosságok tapasztalhatóak mind az Ez a Minimum! programot vállaló, mind pedig az ilyen vállalást nem tevő önkormányzatoknál.

A felmérésben használt szempontrendszert vette alapul közzétételi gyakorlatának javítására számos olyan település, ahol a polgármester vagy a testületi többség csatlakozott az Ez a Minimum! kezdeményezéshez. Így nem meglepő, hogy a felmérésben ezek a települések értek el jobb eredményt, az elérhető 80 pontból ők átlagosan 52-t szereztek meg. A felmérést rajtuk kívül 13 (vegyesen ellenzéki és kormánypárti) önkormányzat honlapján is elvégeztük, az ő eredményük átlaga 42 pont volt.

Táblázat: A felmérésben szereplő önkormányzatok eredménye és rangsora

Átlag feletti eredmény		Átlag alatti eredmény	
Önkormányzat	Elért pontszám	Önkormányzat	Elért pontszám
Budapest XI. Kerület	67	Budapest XIX. Kerület	44
Budapest IX. Kerület	67	Nyíregyháza	44
Budapest XIV. Kerület	63	Szeged	43
Budapest Főváros	60	Szigetszentmiklós	42
Budapest I. Kerület	59	Budapest VII. Kerület	42
Budapest VI. Kerület	59	Budapest II. Kerület	41
VIII. Kerület²	59	Budapest IV. Kerület	40
Baja	55	Budapest XVI. Kerület	39
Szombathely	54	Kecskemét	38
Székesfehérvár	53	Tatabánya	37
Budapest XII. Kerület	50	Göd	37
Budapest XIII. Kerület	47	Hódmezővásárhely	36
Miskolc	47	Győr	33
Pécs	47	Debrecen	28
Érd	47	Budapest V. Kerület	23

A szempontrendszer alapján maximum 80 pontot lehetett elérni, az átlagos eredmény 46,9 pont volt.

A kimagasló eredményt elért önkormányzatok közül többen az Ez a Minimum! programot alapul véve komoly lépéseket tettek az átláthatóság növelésére. Ezek alapján kiemelkedő Baja, valamint a budapesti XI. kerület (Újbuda), XIV. kerület (Zugló), I. kerület (Budavár), VI. kerület (Terézváros), valamint VIII. kerület (Józsefváros) átláthatósági teljesítménye. Ezek a jó példák tekinthetők a program legnyilvánvalóbb sikereinek, konkrét technikai megoldásaikkal is példát mutatva azoknak az önkormányzatoknak, akik szeretnék átláthatóbbá tenni a működésüket.

² Budapest VIII. kerület honlapja a felmérés óta megújult, az eredmény a korábbi honlap közzétételi gyakorlatát veszi alapul.

Jó gyakorlatok azonban fellelhetők máshol is: felmérésünkben átlag feletti eredményt ért el az Ez a Minimum! programhoz nem csatlakozó fideszes vezetésű Székesfehérvár és példamutató az Ez a Minimum!-hoz csatlakozó ellenzéki képviselők kezdeményezésre a fideszes polgármester által létrehozott [szerződéstár](#) a felmérésben nem szereplő Szekszárdon. Az átláthatóság megteremtése kizárólag politikai akarat és napi szintű, jól szabályozott hivatali munka kérdése, amely ugyanakkor elengedhetetlen a helyi önkormányzás iránti társadalmi érdeklődés és bizalom megőrzéséhez nemcsak a nagyvárosokban, hanem az ország minden településén. Az Ez a Minimum! programot újtára indító három civil szervezet a vállalások számonkérésével, a közzétételi gyakorlat rendszeres felmérésével, valamint szakmai konzultációval ehhez kívánt hozzájárulni.

Kapcsolatfelvétel az Ez a Minimum! kezdeményezőivel: ezaminimum@k-monitor.hu